

IZVOD IZ STUDIJE ZAŠTITE SPOMENIKA PRIRODE „GRADSKI PARK U BAČKOJ TOPOLI”

U skladu sa članom 42. stav 9. Zakona o zaštiti prirode („Službeni glasnik RS”, br. 36/09, 88/10, 91/10-ispravka, 14/16, 95/18-dr. zakon i 71/21), Ministarstvo zaštite životne sredine objavljuje izvod iz studije zaštite na osnovu koga će zainteresovana javnost moći da identifikuje u prostoru definisane granice i režime zaštite zaštićenog područja III (treće) kategorije, Spomenik prirode „Gradski park u Bačkoj Topoli”.

SP „Gradski park u Bačkoj Topoli” se nalazi u Republici Srbiji, u njoj severnoj pokrajini Vojvodini, u Severnobačkom okrugu, u naselju Bačka Topola. Sa severne strane graniči se sa sportskim terenom, sa zapadne delimično sa Ulicom Maršala Tita, sa južne sa porodičnim stanovanjem, a sa severoistočne, severozapadne i istočne sa Ulicom Svetozara Markovića koja predstavlja deo državnog puta IIa reda br. 100/M-22.1, Horgoš - Subotica - Bačka Topola - Mali Idoš - Srbobran - Novi Sad - Sremski Karlovci - Indija - Stara Pazova - Beograd. Zauzima površinu od 58 831 m² sa 35 vrsta i nižih taksonskih jedinica drveća i žbunja.

Park je prvobitno formiran na samom početku XIX veka kao engleski park porodice Krai. Park je osnovala udovica barona Krai Ferenca, baronesa Krai Borbala 1804. godine (Mercel Kišferenc, 1991). Od svih vrednosti koje je imao tokom istorijskog razvoja do danas se očuvala dendroflora sa pojedinačnim primercima poljskog jasena, hrasta lužnjaka i drugih vrsta, koja predstavlja temeljnu botaničku vrednost prostora. Najstariji i najveći primerci dendroflоре pripadaju sledećim vrstama: *Quercus robur* L. – hrast lužnjak, *Fraxinus angustifolia* Vahl. – poljski jaseu, *Fraxinus ornus* L. – crni jaseu, *Ulmus effusa* Willd. – vez i *Platanus × hispanica* Mill. ex Münchh. – javorolisni platan. Od zaštićenih vrsta dendroflоре u parku se nalazi: *Betula pendula* Roth – obična breza, *Corylus colurna* L. – mečja leska, *Quercus robur* L. subsp. *pedunculiflora* (K. Koch) Menitsky – stepski lužnjak, *Allium ursinum* L. subsp. *ucrainicum* Kleopow & Oxner – sremuš, medvedi luk, *Tilia cordata* Miller subsp. *Cordata* – sitnolisna lipa, *Tilia tomentosa* Moench – bela lipa. Park zbog povoljne strukture i prisustva starih stabala ima značajnu ulogu u očuvanju populacija strogo zaštićenih i zaštićenih vrsta šumskih i šumostepskih staništa (među kojima su najbrojnije ptice), proglašениh Pravilnikom o proglašenju i zaštiti strogo zaštićenih i zaštićenih divljih vrsta biljaka, životinja i gljiva („Službeni glasnik RS”, 5/10, 47/11, 32/16 i 98/16). Kroz Park protiče reka Krivaja koja predstavlja regionalni ekološki koridor, utvrđen Regionalnim prostornim planom AP Vojvodine („Sl. list AP Vojvodine”, broj 22/11). Ovaj ekološki koridor povezuje ostatke prirodnih staništa lesnog platoa, među kojima su i staništa prioriteta za zaštitu u Republici Srbiji na osnovu Pravilnika o kriterijumima za izdvajanje tipova staništa, o tipovima staništa, osetljivim, ugroženim, retkim i za zaštitu prioriteta tipovima staništa i o merama zaštite za njihovo očuvanje („Službeni glasnik PC”, broj 35/10).

Park u Bačkoj Topoli je stavljen pod zaštitu kao Prirodni spomenik vrtne arhitekture (Rešenje Skupštine Opštine Bačka Topola br. 633/9-1974-04 od 9. maja 1974. godine), na osnovu Zakona o zaštiti prirode („Službeni glasnik SRS”, br. 24/65) pod nazivom „Park u Bačkoj Topoli”. Prema aktu o zaštiti iz 1974. godine „zaštićeni deo prirode nalazi se na području Opštine Bačka Topola, katastarske parcele br.: 3650, 3652, 3657 K.O. Bačka Topola, na površini od 6 hektara, ograničen ulicama Maršala Tita, Nušićeva i Svetozara Markovića i Petefi brigade.” Tokom vremena došlo je do izmena u katastru. Promenjeni su brojevi katastarskih parcela.

Pokrajinski zavod za zaštitu prirode izvršio je reviziju prirodnih i stvorenih vrednosti parka i pripremio studiju zaštite SP „Park u Bačkoj Topoli” kao predlog za stavljanje pod zaštitu III kategorije – zaštićeno prirodno dobro lokalnog značaja. Tokom 2023. i 2024. godine u

postupku revizije prirodnih i stvorenih vrednosti sprovedena je prostorno-istorijska analiza čiji rezultati su predstavljeni u ovoj studiji i na osnovu koje je utvrđeno da postoje očuvane temeljne prirodne i stvorene vrednosti od značaja za zaštitu.

GRANICA ZAŠTIĆENOG PODRUČJA

SP „Gradski park u Bačkoj Topoli” se nalazi na katastarskim parcelama: 7666, 5310 i 7300 (deo) KO Bačka Topola – grad. SP „Gradski park u Bačkoj Topoli” se nalazi se na površini od 5 ha 88 a 31 m².

REŽIM ZAŠTITE

Na zaštićenom prirodnom dobru SP „Gradski park u Bačkoj Topoli” uspostavlja se režim zaštite III (trećeg) stepena koji je propisan članom 35. Zakon o zaštiti prirode. Režim zaštite III stepena podrazumeva proaktivnu zaštitu, a sprovodi se na zaštićenom području ili njegovom delu sa delimično izmenjenim i/ili izmenjenim ekosistemima, predelima i objektima geonasleđa od naučnog i praktičnog značaja.

U skladu sa Zakonom o zaštiti prirode u režimu zaštite III stepena mogu vršiti upravljačke intervencije u cilju restauracije, revitalizacije i ukupnog unapređenja zaštićenog područja, uređenje objekata kulturno-istorijskog nasleđa, očuvanje tradicionalnih delatnosti lokalnog stanovništva, selektivno i ograničeno korišćenje prirodnih resursa i prostora uz potrebnu infrastrukturnu i drugu izgradnju. Uredbom o režimima zaštite („Službeni glasnik RS”, broj 31/12) bliže su propisani režimi zaštite, postupak i način njihovog određivanja, kao i objekti, radovi i aktivnosti koji su zabranjeni ili ograničeni. Prema Uredbi, u režimu zaštite III stepena zabranjena je izgradnja objekata, radovi i aktivnosti utvrđeni članom 35. Zakon o zaštiti prirode, a koji se odnose na zabranu izgradnje objekata naftne, hemijske, metalurške industrije, termo-energetskih objekata, kao i unošenje invanzivnih, alohtonih vrsta i obrazovanje deponije. Uredbom o režimima zaštite određeni su radovi i aktivnosti koji se ograničavaju, a članom 6. navedene uredbe je određeno da ukoliko radovi i aktivnosti ugrožavaju neku od temeljnih vrednosti zaštićenog područja zabranjuju se u skladu sa zakonom kojim se uređuje oblast zaštite prirode, kao i aktom o proglašenju zaštićenog područja.

Na čitavom prostoru zaštićenog prirodnog dobra Spomenik prirode „Gradski park u Bačkoj Topoli” propisane su:

Mere očuvanja i unapređenja:

- redovno održavanje parka sprovođenjem mera nege i zaštite bilja: orezivanje žbunja i drveća, proredna seča, sanitarna seča, dendrohrurgija, uklanjanje samoniklog podrasta drveća i korova, navodnjavanje parka neposredno pre i tokom vegetacionog perioda, održavanje travnjaka, determinacija entomoloških i fitopatoloških uzročnika bolesti i zaštita dendrofonda i travnjaka parka od bolesti i štetnih organizama, primena bioloških i biotehničkih sredstava, praćenje obezbeđenosti zemljišta mineralnim i organskim materijama i prihrana biljaka, nasipanje zemljišta u cilju obezbeđivanja uslova za pravilan rast i razvoj stabala, popunjavanje mikrodepresija kvalitetnim supstratom, sadnja sezonskog cveća i perena, očuvanje i održavanje elemenata mobilijara;
- korišćenje parka za odmor i rekreaciju;
- korišćenje parka u edukativne svrhe;
- obavljanje naučno-istraživačkih, obrazovnih, informativno-propagandnih i drugih aktivnosti koja ne ugrožavaju prirodne i stvorene vrednosti;
- izrada i sprovođenje tehničke dokumentacije sa ciljem uređenja parka;
- očuvanje postojećih objekata teniskih terena u postojećem gabaritu i izgledu;
- radovi na sanaciji i rekonstrukciji postojećih objekata i infrastrukture;

- rekonstrukcija i izgradnja infrastrukture u cilju uređenja parka i funkcionisanja objekata u parku;
- izmeštanje sve druge infrastrukture koja nije neophodna za funkcionisanje objekata u parku i zaštitu biljaka ukoliko za to postoje tehničke mogućnosti,
- u severnom delu Parka, punom ogradom visine od najmanje 2 m odvojiti Park od saobraćajnice, prema uslovima za zaštitu prirode.

Ograničava se:

- gradnja objekata na izgradnju dečijeg igrališta, staza, trim staze sa pozicijama za sprave, objekata sanitarnog čvora i ugostiteljske delatnosti tipa kafe-poslastičarnice/restorana u rubnom delu parka, građevinske radove na održavanju postojećih objekata i teniskih terena, izgradnju nove infrastrukture neophodne za funkcionisanje objekata koji se nalaze u parku i zaštitu i očuvanje biljaka, sve ukupno do 10% površine zaštićenog prirodnog područja, prema tehničkoj dokumentaciji;
- korišćenje vodnog zemljišta za izgradnju, rekonstrukciju i sanaciju vodnih objekata, održavanje korita vodotoka i vodnih objekata, sprovođenje mera koje se odnose na uređenje vodotoka i zaštitu od štetnog dejstva voda, uređenje i korišćenje voda i zaštitu voda u skladu sa uslovima zaštite prirode;
- duž obala vodotoka, sa obe strane u pojasu širine 5,0 m slobodnog prostora gradnja objekata, sadnja drveće, oranje i kopanje zemlje i obavljanje drugih radnji kojima se remeti funkcija ili ugrožava stabilnost melioracionog kanala za odvodnjavanje i preduzimanje radnji kojima se ometa redovno održavanje kanala;
- ispuštanje u Krivaju bilo kakvih voda osim uslovno čistih atmosferskih i prečišćenih voda, koje po važećoj zakonskoj legislativi iz oblasti zagađujućih materija omogućuju održavanje minimalno dobrog ekološkog statusa (II klase voda) i koje po važećoj Uredbi o graničnim vrednostima emisije zagađujućih materija u vodi i rokovima za njihovo dostizanje, zadovoljavaju propisane vrednosti;
- izgradnja infrastrukture na neophodnu infrastrukturu za funkcionisanje postojećih objekata;
- upotreba hemijskih sredstava na ona u skladu sa zakonom;
- veličina teniskih terena na postojeću površinu.
- šetnja pasa isključivo na povocu propisane dužine za rasu pasa i sa korpom (brnjicom);
- izvođenje nivelacionih i zemljanih radova, na radove predviđene projektima revitalizacije, sanacije i izgradnje infrastrukturne mreže;
- bacanje smeća na odlaganje u korpe namenjene za to;
- uklanjanje stabala i žbunja, na uklanjanje devitalizovanih primeraka, primeraka sklonih padu i uklanjanje prema projektu hortikulturnog uređenja;
- sadnja dendroflora isključivo na sadnju na osnovu plana i programa upravljanja, projekta hortikulturnog uređenja i zamenu devitalizovanih primeraka sadnicama iste vrste bez tehničke dokumentacije;
- izmena kote terena zelenih površina osim na pojedinim mikrolokalitetima prema potrebama zaštite dendroflora i vrtno-arhitektonskih objekata;
- postavljanje privremenih i trajnih ograda unutar parka koje ometaju korišćenje celine i sprečavaju pešačku komunikaciju;
- fiksiranje elemenata namenjenih sportskim aktivnostima osim pratećih elemenata trim staze i elemenata u okviru postojećih teniskih terena.

Zabranjeno je:

- promena katastarske kulture javni park;
- uređenje prostora bez tehničke dokumentacije (hortikulturno i građevinsko);

- uklanjanje, uređenje i sadnja dendroflоре osim na osnovu plana upravljanja, projekta hortikulturnog uređenja,
- zatvaranje terase objekta teniskih terena;
- kretanje, zaustavljanje i parkiranje motornih vozila van postojećih puteva i parkinga (izuzev vozila za potrebe održavanja parka i objekata u parku i interventnih vozila);
- paljenje vatre na parkovskoj površini;
- prevođenje nadzemnih infrastrukturnih vodova preko zaštićenog prirodnog dobra, ili bilo koje vrste infrastrukturnih objekata koji bi biološki i pejzažno ugrozili zaštićeno prirodno dobro;
- postavljanje kontejnera i deponovanje smeća, svih vrsta otpadnih materija, šljake sa teniskih terena i biljnog otpada;
- odlaganje opasnog i neopasnog otpada van posuda/kontejnera koji, u zavisnosti od vrste otpadnih materija, obezbeđuju odgovarajuću izolaciju od okolnog prostora;
- preuređenje parka suprotno stilskim odlikama;
- korišćenje prostora za nove delatnosti i namene koje nisu u skladu sa osnovnom namenom;
- formiranje novih sportskih terena;
- kampovanje;
- paljenje vatre;
- puštanje pasa;
- urožavanje, ozleđivanje i uništavanje primeraka faune;
- radovi koji izazivaju negativne promene hidrološkog režima;
- unošenje invazivnih vrsta;
- održavanje biciklističkih i moto trka;
- ukucavanje reklamnih tabli, metalnih delova i druge radnje i aktivnosti koje narušavaju vitalnost i dekorativnost stabala;
- postavljanje radio i TV antena, antenskih stubova i antena mobilne telefonije i bilborda;
- primena pokretnih svetlosnih izvora i svetlosnih snopova usmerenih prema nebu. Nije dozvoljeno ukrasno osvetljenje stabala, objekata i travnjaka u zoni uticaja (50 m) na park ili ekološki koridor;
- primena tehničkih rešenja kojima se formiraju reflektujuće površine (npr. staklo, metal) usmerene prema koridoru ili parku radi zaštite divljih vrsta ekološkog koridora i Parka, u pojasu od 50 m od ekološkog koridora.

Za sve radove i aktivnosti na zaštićenom prirodnom dobru potrebno je pribaviti uslove zaštite prirode od Pokrajinskog zavoda za zaštitu prirode (čl. 57. Zakona zaštititi prirode).